

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 19

Засновано у 2015 році

Рівне – 2024

УДК 37 : 005.591.61 -66
ББК 74.200

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 19.Том.2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2024. 264 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкільця і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Павелків Катерина Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габлітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогіки Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихруш А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Грицай Н. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Інноватика у вихованні. Випуск 19. Том 2. 2024.

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Pobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габлітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габлітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

SirojC Zdzislaw (Сіройц Здзіслав), доктор габлітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Бричок С. Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Останчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.
Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 14 травня 2024 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ЗМІСТ

Біда О., Чичук А., Кучай Т. Професійно-педагогічна підготовка учителів у педагогічних училищах у період повоєнної відбудови освіти (40-90-ті роки ХХ століття).....	6
Місечко О. Розвиток читацької грамотності студентів немовних спеціальностей на матеріалі професійно-орієнтованих іншомовних текстів...	15
Пантюк Т., Ревть А. Дитиноцентризм виховання у творчості письменників Закарпаття (20–30-х рр. ХХ ст.).....	28
Пустовіт Г., Баліка Л., Петренко І. Теоретичні конструкти професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічному коледжі як заклади фахової передвищої освіти.....	37
Rudenko N., Rudenko W. Specyfika tożsamości etnicznej przyszłych pedagogów i logopedów.....	49
Сейко Н. Духовна освіта на Волині у ХІХ – на початку ХХ століття у контексті теорії етноконфесійної дифузії.....	60
Федяєва В., Шалівська Ю. Народно-педагогічна складова формування художньо-емоційного світу дитини за спадщиною В. Сухомлинського.....	76
Бондар І. Проблемно-пошукова діяльність на уроках історії як засіб формування креативності учнів.....	87
Ветрова І., Потапчук С. Можливості та проблеми реалізації автономії здобувача освіти в онлайн-навчанні.....	96
Вінтоняк О. Досвід діяльності педагогічних коледжів США крізь призму розвитку закладів фахової передвищої освіти в Україні.....	106
Grytsyk N., Cherevko I. Navigating English language teaching through lexical approach: holistic perspective.....	119
Левчук І. Духовно-просвітницька, соціально-меценатська діяльність провідних діячів православних братств Волині (другої половини ХІХ – початку ХХ століття) у становленні та збереженні духовно-моральних традицій виховання.....	130
Нестерук С., Синевич Б. Наративний аналіз як інтерпретація розповіді: методичний коментар.....	143
Поліщук І., Бричок С. Аналіз особливостей наукової школи Т. Д. Дем'янюк.....	153
Стельмашук Ж. Емоційно-етична компетентність вчителя початкової школи як психолого-педагогічна проблема.....	163
Триндюк В., Мартинюк А., Лобанова С. Мотивація здобувачів до вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти.....	171
Шадюк О. Подолання тривожності у дітей раннього віку під час повітряної тривоги.....	183
Шурин О., Симонович Н. Особливості дизайн-освіти у системі технологічної освітньої галузі.....	192
Ясногурська Л., Мічуда Н., Масло І. Рефлексивна діяльність та її організація при вивченні іноземної мови.....	200
Доробки молодих науковців	
Даньшин М. Феномен «лідерства» в психолого-педагогічній науці: теоретичний аналіз.....	207
Демчук В. Етапи та педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту підлітків у процесі творчої діяльності.....	216

Інноватика у вихованні. Випуск 19. Том 2. 2024.

Піддубник В. Вплив технологічного прогресу та штучних нейронних мереж на процес професійного розвитку композитора.....	226
Попова К. Теоретичні засади реалізації полікультурного підходу в процесі вивчення історії здобувачами загальної середньої освіти.....	233
Шульгач М. Педагогічна діяльність Світлани Максимюк в контексті розвитку кафедри педагогіки Рівненського державного гуманітарного університету.....	242
Рецензії	
Петренко О. Кафедра закладу вищої освіти крізь призму розвитку соціокультурного простору регіону [рец. на кн.: Виткалов С. В. Вища гуманітарна освіта в просторі регіональних культурних практик: історико-прикладний вимір: монографія. Publishing House of RSEC, Poznań, Poland – Рівне : ФОП «Брегін А.Р.», 2024. 867 с., іл.].....	250

УДК 377. 016: 373. 3. 011. 3 – 051

DOI: 10.35619/iiu.v2i19.603

Пустовіт Григорій

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0001-7754-0249
e-mail: h.pustovit@gmail.com

Баліка Людмила

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-0042-7744
e-mail: liudmyla.balika@rshu.edu.ua

Петренко Інна

доктор філософії,
старша викладачка кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-2320-6100
e-mail: inna.petrenko@rshu.edu.ua

**ТЕОРЕТИЧНІ КОНСТРУКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У
ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ ЯК ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ**

Анотація. У статті визначено низку провідних теоретичних конструктів професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічному коледжі як закладі фахової передвищої освіти, серед яких: парадигмальний конструкт професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів, що передбачає зміну традиційної моно парадигми передвищої педагогічної освіти на поліпарадигму, в основі якої декілька рівнів її побудови у найближчій перспективі; інноваційний конструкт, що передбачає логічну єдність гуманістичного, системного, особистісно орієнтованого, особистісно діяльнісного та компетентнісного підходів, співпрацю викладачів і здобувачів освіти, забезпечення їхньої готовності до визначення і слідування ієрархії особистісних освітніх інноваційних цілей; потенціал закладу

передвищої педагогічної освіти як актуальний конструкт професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, що передбачає вдосконалення творчого освітнього середовища педагогічного коледжу; формування людини з новим типом мислення у процесі впровадження Нової української школи як незаперечно важливий конструкт, що актуалізує проблему докорінної перебудови освітнього процесу професійної підготовки учителів; компетентнісний конструкт, що актуалізує завдання набуття майбутніми вчителями початкових класів професійних компетентностей; психолого-педагогічний конструкт, що відзначається якнайширшим використанням здобутків психології й педагогіки в освітній практиці.

Ключові слова:теоретичні конструкти, фахова передвища освіта, професійно-педагогічна підготовка, майбутні учителі початкових класів, педагогічний коледж.

Постановка проблеми. Реформування національної освіти передбачає насамперед формування у здобувачів освіти умінь і навичок самостійного, свідомого й відповідального здобуття системних наукових знань, творчого самостановлення і самореалізації, задоволення інтелектуально-культурних потреб, духовного самовдосконалення, набуття професійних компетентностей та педагогічної майстерності. Вирішення цих завдань стає нині можливим завдяки створенню у закладах фахової передвищої педагогічної освіти умов для переходу від: простого накопичення знань до самокерованого і самодостатнього процесу формування умінь і навичок ефективно оперувати здобутими знаннями; фрагментарної побудови сучасної освіти до її інноваційної неперервної моделі; фронтальної, загальноколективної організації освітнього процесу до індивідуально вибудованої власної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти.

Ефективному вирішенню цих завдань сприяє Закон України «Про фахову передвищу освіту», у якому зазначається, що «...розвиток закладів фахової передвищої освіти як центрів здобуття повних та часткових кваліфікацій у сферах фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, а також як кваліфікаційних центрів, уповноважених на оцінювання і визнання результатів навчання, зокрема, здобутих у межах неформальної чи інформальної освіти, присвоєння та/або підтвердження професійних кваліфікацій відповідного рівня, визначається нині одним зі стратегічних завдань держави» (Міністерство освіти і науки України, 2019).

Однак в останні роки відчутне зростання вимог до професійно-педагогічної підготовки вчителя початкових класів, що вимагає створення якісно нового теоретичного й методичного забезпечення освітнього процесу, впровадження ефективних інноваційних психолого-педагогічних технологій та підвищення якості освітньої діяльності в умовах закладу передвищої педагогічної освіти. У той же час, входження вітчизняної освітньої системи у загальноєвропейський і світовий освітній простір детермінується суттєвими глобалізаційними процесами. Саме вони спричинили нині переоцінку системи цінностей у всіх

сферах людського буття, у межах яких вища освіта характеризується досить помітними вже сьогодні інноваційними моделями відносин, орієнтованими на усвідомлення й визнання самоцінності людини як рівнозначного суб'єкта навколишнього соціоприродного середовища та цивілізаційних процесів. Система вітчизняної вищої освіти під впливом різновекторних соціально-економічних, суто технологічних та соціокультурних трансформацій, незважаючи на помітну сталість традиційних цінностей і повільне реформування у швидкоплинному сучасному світі, починає все більше переорієнтовуватись на виклики і загрози сучасного українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Процеси модернізації сучасної педагогічної і вищої педагогічної освіти, обґрунтування стратегій та концепцій їх розвитку є предметом вивчення вчених фундаментальних наукових працях провідних українських вчених як-то: Н. Бібик, В. Бикова, Н. Буринської, С. Гончаренка, М. Жалдака, О. Захаренка, М. Євтуха, В. Ільченко, В. Коцура, В. Кременя, О. Ляшенка, В. Мадзігона, Ю. Мальваного, Н. Ничкало, М. Носка, І. Прокопенка, Г. Пустовіта, О. Савченко, В. Сидоренка, О. Спіріна та інших.

Мета статті – на основі аналізу філософсько-культурологічних, психолого-педагогічних і соціально-педагогічних наукових джерел і освітньої практики емпірично дослідити й схарактеризувати теоретичні конструкти професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів в педагогічному коледжі як закладі фахової передвищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток вітчизняної вищої освіти сьогодні характеризується екстраполяцією зарубіжного (як європейського, так і світового) досвіду побудови випереджувальної освіти, для якої провідним є фундаментальність та цілісність надання системних наукових знань, запровадження індивідуалізації процесів освіти, «...підвищення значущості практичного спрямування здобутих знань, застосування у навчанні сучасних технологій активізації міграції (мобільності) високоосвічених фахівців» (Terentieva & Yashnik, 2017, p.145–146).

У цьому контексті важливим є розуміння сьогодні процесів формування і розвитку людського капіталу як провідного інтеграційного показника, що розкриває внутрішньо-політичні, соціальні, культурні та освітні потенційні можливості щодо побудови інтегрованого знання та його ролі у суспільному розвитку країни. На підставі останнього можемо констатувати, що в сучасному соціокультурному просторі знання як провідна категорія і результат людського буття набувають характерних ознак продуктивної сили, що детермінує формування умінь і конкретних професійних навичок застосування все нових інтегрованих знань у власній життєтворчій діяльності. Інтегровані системні знання характеризуються різноманіттям пріоритетних напрямів людської діяльності. Зокрема це сучасна наука, політика, економіка, культура і освіта та численні джерела створення, серед яких – глобальна інформаційна інфраструктура, яка нині є провідною. А тому сьогодні, як підтверджує аналіз педагогічної практики, «...необхідним є вирішення проблеми співвідношення

обсягів гуманітарного і профільного циклів навчальних дисциплін закладу передвищої освіти» (Алексєєнко, Аніщенко та Балл, 2010).

Отже на підставі проведеного вище аналізу, можемо зробити висновок, що сьогодні знання вже не можна визначати лише в межах класичних дисциплін закладу передвищої педагогічної освіти. Знання набувають комплексності й інтегративності, характеризуються проблемно-орієнтованою та міждисциплінарною побудовою. Крім того, сучасні наукові знання є суто індивідуальними і водночас колективними, набуваючи суттєвого синергетичного спрямування. Тому модернізація сучасної перед вищої педагогічної освіти передбачає орієнтацію на інтелектуально-творчий розвиток особистості майбутнього вчителя початкових класів, оскільки, на думку В. Кременя, «...суспільний розвиток дедалі більше потребує людини професійно підготовленої, для якої характерним є дослідницько-інноваційний тип діяльності» (Кремень, 2008).

У такому контексті провідним є **парадигмальний конструкт** професійної підготовки майбутнього учителя початкових класів. Насамперед, це зміна традиційної моно парадигми перед вищої педагогічної освіти на поліпарадигму, в основі якої декілька рівнів її побудови у найближчій перспективі, а саме: у межах першого рівня вища освіта як підтримуюча, що зважаючи на досвід і систему знань минулих поколінь, передбачає пізнання дійсності, вивчення суспільства та самої людини на основі вже усталених знань; на наступному рівні освіта розглядається як інноваційна освіта, що має ґрунтовно пояснити з позиції інноваційних технологій процес взаємодії людини зі світом, що її оточує, а, отже, має на меті сформувати уміння і навички індивідуальної й колективної творчої перетворювальної діяльності. Результатом здобуття освіти на цьому рівні є розвиток критичного та інноваційного мислення майбутнього вчителя початкових класів, формування постійної потреби щодо власного розвитку і саморозвитку, творчого самовдосконалення і змін власного «Я», соціального оточення та навколишнього природного середовища. Тож, на думку В. Кременя та В. Ільїна, «...актуалізується завдання формування нової освітньої парадигми, яка ґрунтується на цілісному сприйнятті процесів навколишньої дійсності. А тому завдання нової парадигми полягає в тому, щоб задіяти не тільки можливості раціональної сфери, а й таких не менш важливих складових «Я», як почуття, віра, духовність. Якщо освітня система хоче брати участь у створенні цілісної креативної особистості, а саме такі особистості потрібні «суспільству знань», то вона повинна більшою мірою враховувати досягнення сучасних концепцій про самоорганізацію...» (Кремень та Ільїн В, 2012, с. 11).

Отже, пріоритетними напрямками реформування передвищої педагогічної освіти в умовах інтеграції її до європейського і світового освітнього простору сьогодні визначено гуманізацію, гуманітаризацію, демократизацію, фундаменталізацію, індивідуалізацію, інноваційний характер освіти та міжнародну інтеграцію у сфері освіти тощо.

Наступним нами визначено **інноваційний конструкт** професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів, оскільки сучасні інноваційні процеси у передвищій педагогічній освіті за своїм спрямуванням і переважно за змістом є екстраполяцією загальних процесів інноваційного розвитку українського суспільства, наслідків глобальних, інколи і локальних, проблем сучасності, інтеграцією системних наукових знань і форм та напрямів соціального буття. А це в сукупності має забезпечити формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до динамічних змін як у соціокультурному просторі, так і в освітньому процесі закладів передвищої педагогічної освіти за рахунок розвитку їхнього творчого потенціалу й здатності до співпраці і формування різноманітних форм інноваційного мислення власне інноваційної освітньої діяльності. На підставі такого аналізу інноваційна освітня діяльність закладів передвищої педагогічної освіти сьогодні розглядається у контексті інтеграційних процесів їхнього входження у загальноєвропейський освітній простір, набуваючи ознак «відкритої освіти», для якої характерним є: формування потреб і мотивів творчого здобуття нових знань у майбутнього вчителя початкових класів; упровадження індивідуального підходу до процесу навчання, за якого зміст освіти вибудовується у відповідності до потреб, інтересів і рівня підготовки кожного з них; побудова індивідуального чи малими групами процесу освіти, що дає змогу ефективно задовольнити освітні потреби кожного; різноманіття форм, методів і засобів навчання, що не обмежуються традиційними лекціями, бесідами, вивченням психолого-педагогічної та історико-педагогічної літератури, усними відповідями і тестуванням; релевантність повсякденного життя й освітньої діяльності на основі тісного взаємозв'язку навчального матеріалу з реаліями сьогодення; застосування психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів (Кремень, Луговий та Топузov, 2021).

Отже, масштабні інноваційно-інтеграційні процеси в системі передвищої педагогічної освіти є нині наслідком постійно зростаючих запитів українського суспільства щодо рівня професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів до активної професійної життєдіяльності в сучасному інформаційному просторі, у змісті якої найповніше віддзеркалювалися б гуманістичні пріоритети сучасної освіти, вибудовані на ідеях самоцінності та унікальності кожної особистості. Крім цього, особливостями інноваційної освітньої діяльності закладу передвищої педагогічної освіти є логічна єдність гуманістичного, системного, особистісноорієнтованого, особистісно діяльнісного та компетентнісного підходів, співпраця викладачів і здобувачів освіти, забезпечення їхньої готовності до визначення і слідування ієрархії особистісних освітніх інноваційних цілей (Євтух та Яшник, 2015, с. 108).

У контексті розгляду сутності попереднього конструкту важливою є характеристика **потенціалу закладу передвищої педагогічної освіти як актуального конструкту** професійно-педагогічної підготовки майбутнього учителя початкових класів. У його межах обов'язковим є врахування наслідків

внутрішньо і зовнішньополітичних, соціальних, економічних, наукових і соціокультурних трансформацій в сучасному українському суспільстві, що «...сприяє побудові відкритості та прозорості діяльності закладу передвищої освіти у межах його автономії. А це забезпечує формування системних наукових знань для розв'язання проблем сучасного українського суспільства, на основі розвитку критичного мислення та активної громадянської позиції майбутнього вчителя початкових класів» (Terentieva, 2017, p.63).

У той же час важливим завданням, що вимагає негайного вирішення, є вдосконалення творчого освітнього середовища закладу передвищої педагогічної освіти, що відповідало б суспільним вимогам сьогодення, і водночас забезпечувало суттєве підвищення якості освіти і якості освітньої діяльності. У такому контексті вирішення цих завдань має сприяти формуванню майбутнього вчителя початкових класів з «...новим творчим інноваційним мисленням, який міг би самовдосконалюватись, реалізовувати свій творчий потенціал та продукувати ідеї і конструктивні рішення з наступним їх втіленням у практичну власну професійну та соціально активну діяльність» (Кремень, 2013, с. 4).

Аналіз сучасної передвищої педагогічної освіти дає змогу зробити висновок, що оптимізувати умови підготовки педагога нового покоління можна за такими ефективними напрямками: поєднанням ґрунтовного вивчення фахових предметів з вивченням спеціальних курсів для формування інноваційного мислення, що характерні для сучасної початкової освіти; налагодження зв'язку із закладами вищої педагогічної освіти та академічними науковими установами для упровадження інноваційних педагогічних технологій і спеціалізованих інтегрованих курсів; підтримки науково-дослідницької діяльності викладачів та здобувачів освіти у закладах передвищої педагогічної освіти з метою ефективного забезпечення системи інформаційного та науково-професійного розвитку цих закладів; виявлення і підтримки талановитих і обдарованих здобувачів освіти, створення умов для реалізації їхнього інтелектуального потенціалу у здійсненні наукових досліджень; посилення ролі соціальних функцій закладів передвищої педагогічної освіти, що формують духовно-інтелектуальний і психолого-соціальний потенціал здобувачів освіти, а це забезпечує їхню готовність до викликів і загроз сучасного українського суспільства (Євтух та Яшник, 2015, с. 92–110).

Тоді одним з напрямів **формування людини з новим типом мислення** є упровадження Концепції Нової української школи, що є нині незаперечно **важливим конструктом** професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів. А це актуалізує проблему докорінної перебудови освітнього процесу професійної підготовки таких вчителів у вітчизняних закладах перед вищою педагогічної освіти. У цьому контексті актуальними є провідні положення Концепції Нової української школи, серед яких, насамперед: новий зміст освіти, заснований на формуванні ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві; умотивований учитель, який має свободу творчості і розвивається професійно; наскрізний процес виховання, розвитку і соціалізації дитини, який формує

цінності і ціннісні орієнтації; децентралізація та ефективне управління, що надасть закладу освіти реальної автономії; педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учителем, учнем і його батьками; орієнтація на потреби кожного з учнів в освітньому процесі на основі упровадження принципів дитиноцентризму і природовідповідності; нова структура школи, що дає змогу ефективно засвоїти дитині новий навчальний зміст і набути ключових компетентностей для життя; справедливий розподіл публічних коштів, що забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти; сучасне творче освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для освіти, виховання, розвитку і соціалізації учнів різного віку (Міністерство освіти і науки України, 2016).

Наступним є **компетентнісний конструкт**, у межах якого актуалізується завдання набуття майбутніми вчителями початкових класів професійних компетентностей у процесі застосування здобутих ними системних наукових знань, що дасть їм змогу визначати найбільш оптимальні напрями вирішення будь-яких професійних та життєво важливих проблем. У цьому контексті актуалізується думка К. Роджерса про те, що «...усвідомлена особистістю потреба розвиватися й удосконалюватися, змінювати способи сприйняття внутрішнього «Я» є віддзеркаленням власного інтелектуального і морально-духовного розвитку» (Rodgers & Stevens, 1967).

Аналіз сучасної теорії і практики професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у закладах передвищої педагогічної освіти дає змогу схарактеризувати загально визнану нині класифікацію складових їхньої професійної компетентності, якими є: сформовані уміння і навички креативного і системного мислення; уміння і навички розвитку творчості, ініціативності, вміння конструктивно керувати своїми емоціями; уміння і навички оцінювати ризики і приймати рішення, виробляти здатності співпрацювати з іншими та відповідально ставитись до результатів власних вчинків і дій у соціумі; уміння і навички здійснення усвідомленого і доцільного вибору напрямів вирішення як індивідуальних, так і колективних життєво важливих проблем; уміння і навички та соціальний досвід побудови рівноправних партнерських стосунків у процесі спілкування і співпраці, визнанні думок, ідей та поглядів один одного, права на відмінність, узгодження власних позицій; уміння і навички створення умов для ефективного розкриття власного особистісного потенціалу та потенціалу інших; уміння і навички мислити системно і прогностично; уміння і навички застосування здобутих знань, сформованих умінь і навичок у новій проблемній ситуації; уміння і навички формування фасилітаторських та лідерських якостей тощо. Отже, аналіз цих умінь і навичок забезпечує ефективне формування нового мислення майбутнього вчителя початкових класів. А це детермінує зміни власного «Я» у процесах усвідомлення сутності соціокультурних реалій і на їх основі ефективного реагування на внутрішньо і зовнішньополітичні, економічні й соціальні трансформації, що відбуваються в українському суспільстві, в результаті чого відбувається розвиток активної громадянської позиції,

патріотизму, правосвідомості, політичної культури та культури міжетнічних відносин майбутнього вчителя початкових класів (Базелюк, 2019).

Як засвідчив проведений аналіз, одним з важливих напрямів сучасного суспільного розвитку, а у його межах – розвитку передвищої педагогічної освіти, є створення суто теоретичних психолого-педагогічних концепцій і технологій, нормативно-правових і навчально-матеріальних умов для вільного творчого розвитку особистості майбутнього вчителя початкових класів. Загалом, це має органічно поєднуватися з вихованням їхньої суспільної відповідальності за своє майбутнє, свою професійну діяльність та її результати. Отже, сформований професіоналізм і педагогічна майстерність, культура та відповідальність майбутніх вчителів початкових класів мають стати пріоритетними у їхній професійній підготовці в закладах перед вищою педагогічної освіти, а відтак, екстраполюватися у свідомості та проявлятися у власній професійній діяльності та творчо спрямованій поведінці (Зязюн, Крамущенко та Кривоніс, 2004).

Психолого-педагогічний конструкт. Сутнісні ознаки особистісно орієнтованого процесу професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів в закладах передвищої педагогічної освіти базуються на «...гуманному суб'єкт-суб'єктному співробітництві всіх учасників освітнього процесу, застосуванні діагностично-стимулюючого способу організації пізнання; проектування вчителем (а згодом й учнями) індивідуальних досягнень в усіх видах пізнавальної діяльності, сенситивної їхньому віку; якомога повніше врахування у доборі змісту, в методиках, стимулах навчання та системі оцінювання діапазону особистісних потреб» (Савченко, 2008).

Зазначені чинники нерозривно пов'язані із якнайширшим використанням здобутків психології у галузі вивчення особистості, з упровадженням результатів педагогічної, вікової, соціальної психології в освітню практику. У такому контексті В. Панок визначив її основні завдання: «...підвищення ефективності освітнього процесу на основі: залучення новітніх досягнень психологічної науки; захисту психічного здоров'я та особистісної свободи всіх учасників освітнього процесу; сприяння повноцінному особистісному й інтелектуальному розвитку на кожному віковому етапі; створення психологічних і соціально-педагогічних умов для формування у здобувачів освіти мотивації до саморозвитку; забезпечення індивідуального підходу до кожного здобувача освіти на основі його психолого-педагогічного вивчення; профілактика і корекція відхилень в інтелектуальному і особистісному розвитку здобувачів освіти» (Панок, 2020).

Отже, актуалізуємо увагу на організації і здійсненні психологічного супроводу здобувачів освіти з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей та потреб. Оскільки, як підтверджують результати аналізу практики професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів в закладах передвищої педагогічної освіти, такий супровід є найбільш ефективним саме з моменту їхнього вступу і упродовж усього терміну навчання. За цих умов психологічний супровід має бути тісно пов'язаним із педагогічним та

соціальним супроводом і спрямовуватись на підвищення якості професійної підготовки і якості професійної діяльності закладу передвищої педагогічної освіти завдяки своєчасному виявленню й вирішенню психологічних проблем здобувачів освіти та покращенню їхньої адаптації до вимог освітнього процесу.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, нами визначено низку провідних теоретичних конструктів професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічному коледжі як закладі фахової передвищої освіти, серед яких: парадигмальний конструкт; інноваційний конструкт; потенціал закладу передвищої педагогічної освіти як актуальний конструкт професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів; формування людини з новим типом мислення у процесі упровадження Нової української школи як незаперечно важливий конструкт; компетентнісний конструкт; психолого-педагогічний конструкт.

Наступних наукових досліджень вимагають проблеми організації інклюзивної освітньої діяльності закладів передвищої педагогічної освіти, розроблення сучасних факторно-критеріальних моделей вимірювання рівня сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процес професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Міністерство освіти і науки України. (2019). *Закон України «Про фахову передвищу освіту»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення 01.03.2024)

Terentieva, N., Yashnik, S. (2017). Formation of Planetary consciouness and the Noosphere mentality of the universities' students as a condition for sustainable development. *Edukacja – Technika – Informatyka (Education – Technology – Computer Science). Kwartalnik Naukowy (Quarterly Journal) 1/19/ 2017. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego*, pp. 145–151.

Алексеєнко, Т., Аніщенко, В. та Балл, Г. (2010). *Біла книга національної освіти України*. Київ: Інформ системи. 342 с.

Кремень, В. (2008). *Феномен інновації: освіта, суспільство, культура: Монографія*. Київ: Педагогічна думка. 472с.

Кремень, В. та Ільїн, В. (2012). *Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму: монографія*. Київ: Педагогічна думка. 368с.

Кремень, В., Луговий, В. та Топузов, О. (2021). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія*. Київ : КОНВІ ПРИНТ. 384с.

Свтух, М. та Яшник, С. (2015). Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності. *Вища освіта України: ризики, сподівання, успіхи*. Київ. СС. 91–131.

Terentieva, N. (2017). Designing of discipline «Safety in Educational institutions» for staff training. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology in the age of globalization*, V(61), Issue: 141, Budapest. URL: http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/ped_psy61141.pdf С. 63 - 66. (дата звернення 01.03. 2024)

Кремень, В. (2013). Інноваційна людина і сучасна освіта. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110, сс. 3–5.

Міністерство освіти і науки України. (2016). *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи*. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-\(дата звернення 03.03. 2024\)](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-(дата звернення 03.03. 2024))

Rodgers, C., Stevens, B. (1967). Person to Person. *The Problem of Being Human*. N. Y. : Simonand Schuster. V. 5, pp. 341–384.

Базелюк, В. (2019). Розвиток конкурентоспроможного фахівця в коледжі. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. пр.* Вип. 8(37), сс. 10–23.

Зязюн, І., Крамущенко, Л. та Кривоніс, І. (2004). *Педагогічна майстерність: Підручник*. 2 ге вид., допов. і переробл. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.

Савченко, О. (2008). Особистісно орієнтоване навчання. *Енциклопедія освіти*. Київ: Хрінком Інтер. СС. 626–627.

Панок, В. (2020). *Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід) : колективна монографія*. Київ : Ніка-Центр. 152 с.

REFERENCES

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2019). *Zakon Ukrainy «Pro fakhovu peredvyshchu osvitu»* [The Law of Ukraine «On Professional Higher Education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (data zvernennia 01.03.2024) [in Ukrainian]

Terentieva, N., Yashnik, S. (2017). Formation of Planetary Consciouness and the Noosphere Mentality of the Universities Students as a Condition for Sustainable Development. *Edukacja – Technika – Informatyka (Education – Technology – Computer Science). Kwartalnik Naukowy (Quarterly Journal) 1/19/ 2017*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, rr. 145–151. [in English]

Aleksieienko, T., Anishchenko, V. ta Ball, H. (2010). *Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy* [The White Book of National Education of Ukraine]. Kyiv: Inform systemy. 342 s. [in Ukrainian]

Kremen, V. (2008). *Fenomen innovatsii: osvita, suspilstvo, kultura: monohrafiia* [The Phenomenon of Innovation: Education, Society, Culture: Monograph]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 472 s. [in Ukrainian]

Kremen, V. ta Ilin, V. (2012). *Synerhetyka v osviti: kontekst liudynotsentryzmu : monohrafiia* [Synergetics in Education: the Context of Human-centeredness: Monograph]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 368 s. [in Ukrainian]

Kremen, V., Luhovyi, V. ta Topuzov, O. (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: monohrafiia* [National Report on the State and Prospects of Education in Ukraine: Monograph]. Kyiv: KONVI PRINT, 384s.

Yevtukh, M. ta Yashnyk, S. (2015). Innovatsiina spriamovanist pedahohichnoi diialnosti [Innovative Focus of Pedagogical Activity]. *Vyshcha osvita Ukrainy: ryzky, spodivannia, uspykhy*. Kyiv. SS. 91–131. [in Ukrainian]

Terentieva, N. (2017). Designing of discipline «Safety in Educational institutions» for staff training. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology in the age of globalization*, V(61), Issue: 141, Budapest. URL: http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/ped_psy61141.pdf. SS. 63-66. (data zvernennia 01.03. 2024) [in English]

Kremen, V. (2013). Innovatsiina liudyna i suchasna osvita [Innovative Person and Modern Education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky*. 2013. Vyp. 110, ss. 3–5. [in Ukrainian]

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2016). *Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly* [New Ukrainian School. Conceptual Foundations of Secondary School Reform]. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-\(data_zvernennia_03.03._2024\)](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-(data_zvernennia_03.03._2024)) [in Ukrainian]

Rodgers, C., Stevens, B. (1967). Person to Person. *The Rroblem of Being Human*. N. Y.: Simonand Schuster. V. 5, pp. 341–384. [in English]

Bazeliuk, V. (2019). Rozvytok konkurentospromozhnoho fakhivtsia v koledzhi [Development of a Competitive Specialist in College]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity: zb. nauk. pr*. Vyp. 8(37), ss. 10–23. [in Ukrainian]

Ziazium, I., Kramushchenko, L. ta Kryvonis, I. (2004). *Pedahohichna maisternist: pidruchnyk* [Pedagogical Skill: textbook]. 2-he vyd., dopov. i pererobl. Kyiv: Vyshcha shkola, 2004. 422 s. [in Ukrainian]

Savchenko, O. (2008). Osobystisno orientovane navchannia [Personally Oriented Learning]. *Entsyklopediia osvity*. Kyiv: Khrinkom Inter. SS. 626–627. [in Ukrainian]

Panok, V. (2020). *Naukovo-metodychne zabezpechennia diialnosti psykholohichnoi sluzhby systemy osvity v umovakh detsentralizatsii (modeli, dosvid): kolektyvna monohrafiia* [Scientific and Methodological Support of the Psychological Service of the Education System in the Conditions of Decentralization (Models, Experience): Collective Monograph]. Kyiv : Nika-Tsentr. 152 s. [in Ukrainian]

**THEORETICAL CONSTRUCTS OF PROFESSIONAL AND
PEDAGOGICAL TRAINING FOR PERSPECTIVE PRIMARY SCHOOL
TEACHERS IN PEDAGOGICAL COLLEGE AS AN INSTITUTION OF
PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION**

Hryhorii Pustovit

Doctor of Sciences (in Pedagogy),

Professor, Professor at the Theory and Methods of Education Department,

Rivne State University for the Humanities,

Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0001-7743-7831

e-mail: h.pustovit@gmail.com

Liudmyla Balika

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Theory and Methods of Education the Department,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-0042-7744
e-mail: liudmyla.balika@rshu.edu.ua

Inna Petrenko

Doctor of Philosophy,
Lecturer at the Theory and Methods of Education Department,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-2320-6100
e-mail: inna.petrenko@rshu.edu.ua

Abstract. The article identifies a number of leading theoretical constructs of professional and pedagogical training for perspective primary school teachers in a pedagogical college as an institution of professional higher education, among them: a paradigmatic construct of professional and pedagogical training for perspective primary school teachers, which involves changing the traditional mono-paradigm of higher pedagogical education to a poly-paradigm, based on several levels of its construction in the short term; is an innovative construct that provides for the logical unity of humanistic, systemic, personality-oriented, personal activity and competence approaches, cooperation of teachers and students, ensuring their readiness to define and follow the hierarchy of personal educational innovation goals; the potential of the Universities as a relevant construct of professional training for perspective primary school teachers, which involves improving the creative educational environment of the pedagogical college; the formation of a person with a new type of thinking in the process of introducing the New Ukrainian School as an undeniably important construct that actualizes the problem of radical restructuring of the educational process of professional teacher training; a competence construct that actualizes the task of acquiring professional competencies by perspective future primary school teachers; a psychological and pedagogical construct characterized by the widest possible use of the achievements of psychology and pedagogy in educational practice.

Keywords: theoretical constructs, professional higher education, vocational and pedagogical training, perspective primary school teachers, pedagogical college.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2024 р.

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 19
Том 2.

Упорядники:
проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.,
доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.

Підписано до друку 14.05.2024 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,7. Замовлення №235/2. Наклад 300

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Київська, 36, м. Рівне, 33027;
тел.: 0800 - 33 - 51 - 57

I – 66 **Інноватика у вихованні:** зб. наук. пр. Вип. 19. Том 2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2024. 264 с.

УДК 37: 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024